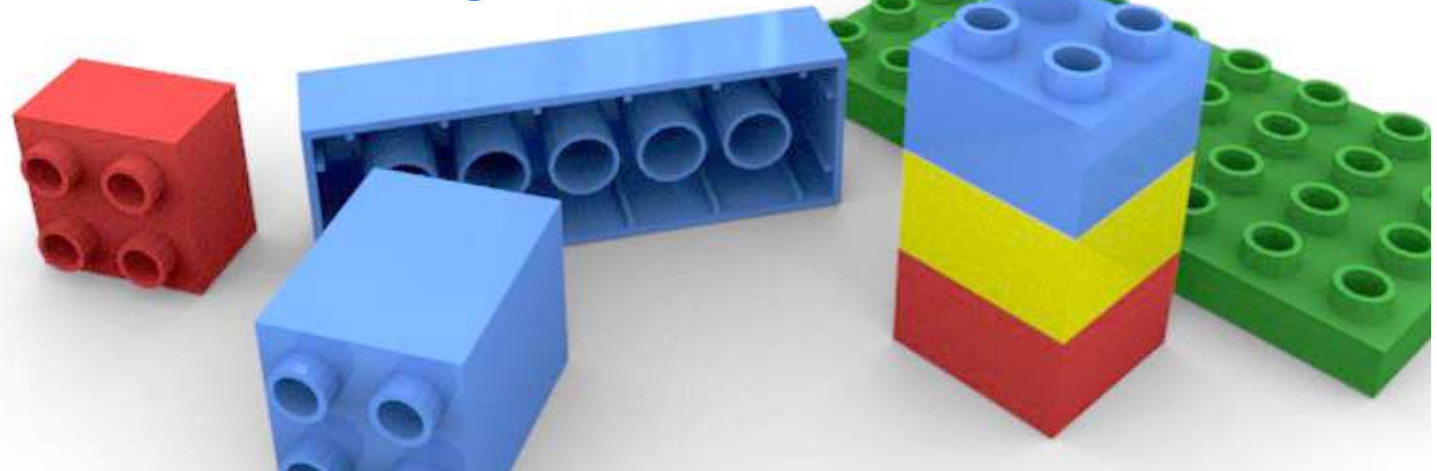

**Centrul Județean de Resurse și Asistență
Educațională Cluj
Inspectoratul Școlar Județean Cluj**

***Studiu privind dezvoltarea psiho-socială
la vârsta preșcolară***

Profesor psiholog – Moldovan Ana-Maria

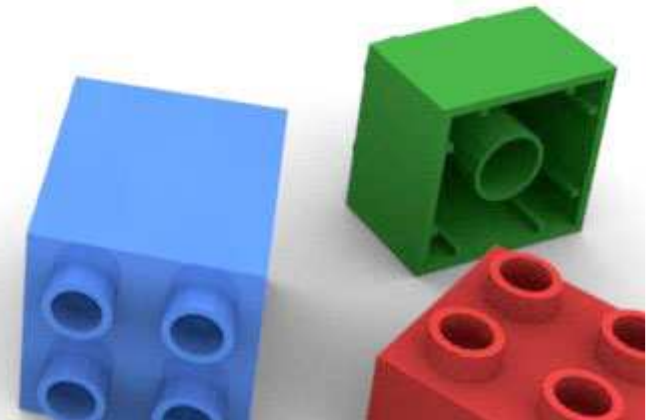
Motivație

- Daniel Goleman (1995) a realizat un sondaj având ca participanți un număr mare de părinți și profesori din diverse țări. Rezultatele au relevat o tendință mondială a generației actuale de copii de a avea mult mai multe probleme emoționale comparativ cu generațiile anterioare.
- „Abilitățile sociale și emoționale dezvoltate până la vârsta de 6-7 ani sunt principalul predictor pentru performanța și adaptarea școlară până la 10 ani” (Mircea Miclea)

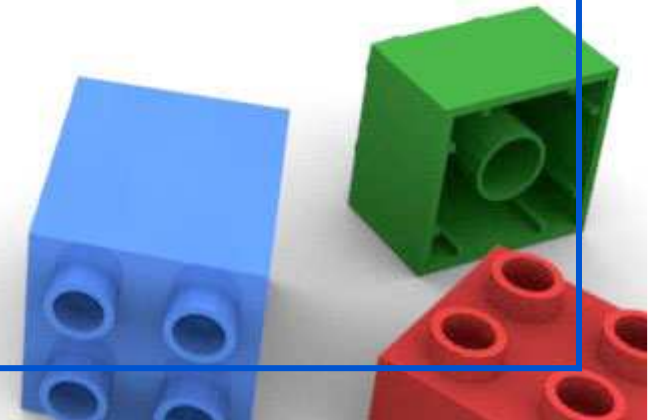

Cadru teoretic

- Prin **dezvoltare** înțelegem totalitatea modificărilor secvențiale ce apar într-un organism pe măsură ce acesta parcurge traseul de la concepție la moarte. Procesul de dezvoltare este un proces unitar ce se realizează pe mai multe niveluri: **fizic, cognitiv și psihosocial.**

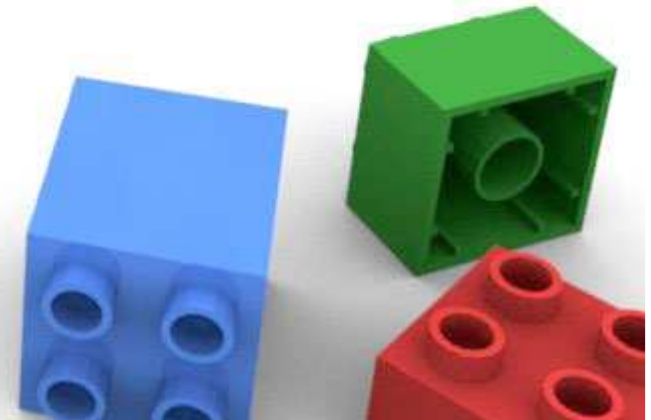

Dezvoltare fizică	Dezvoltare cognitivă	Dezvoltarea psihosocială
<p>Cuprinde procesele de creștere și maturizare fizică a întregului corp, toate organele sale, dezvoltarea și desăvârșirea funcționării lor.</p>	<p>Presupune formarea în timp a proceselor, însușirilor și structurilor psihice, schimbarea și perfecționarea lor la niveluri funcționale cât mai înalte.</p>	<p>Se referă la modificările ce apar în cadrul personalității, emoțiilor, și în relațiile individului cu ceilalți.</p>

Particularități ale dezvoltării la vârsta preșcolară

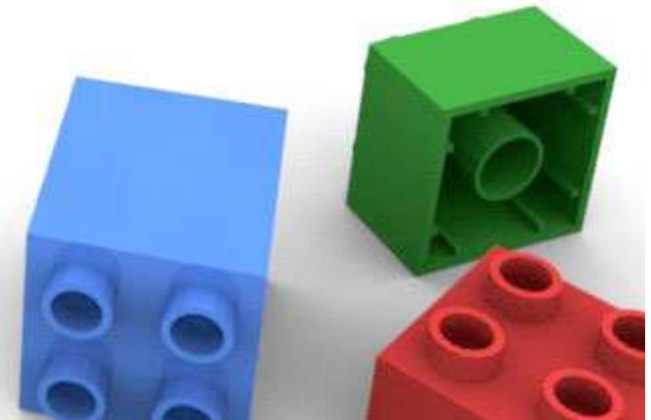
- Repere ale dezvoltării anatomo-fiziologice
- Repere ale dezvoltării cognitive:
 - Motricitatea
 - Senzorialitatea: senzații, percepții, reprezentări
 - Intelectul: gândirea, limbajul, memoria, atenția
- Repere ale dezvoltării psihosociale:
 - Afectivitatea;
 - Personalitate
 - Relațiile cu ceilalți

Dezvoltarea abilităților emoționale:

De la 5 la 7 ani:

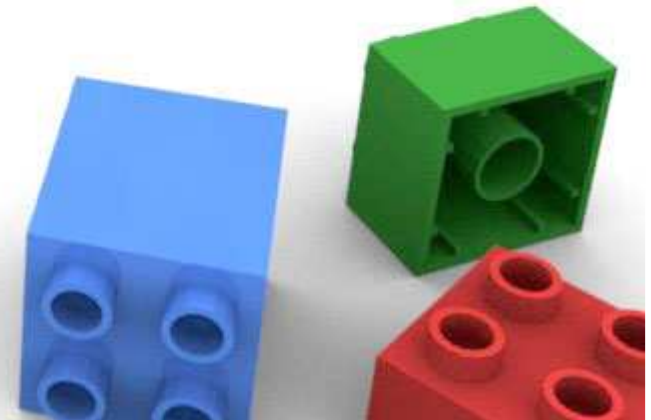
- iau în calcul și factorii situaționali în identificarea emoțiilor;
- denumesc majoritatea emoțiilor;
- acceptă foarte greu eșecurile devenind critici cu ei înșiși;
- se dezvoltă empatia;
- își formează simțul moralității;
- încep să înțeleagă faptul că emoțiile nu sunt determinate de evenimente ci de modul în care noi interpretăm acele evenimente;
- sunt capabili să își elaboreze singuri propriile reguli de reglare emoțională.

Etapele achiziției comportamentelor sociale la vârsta preșcolară:

De la 4 la 7 ani:

- încep să înțeleagă judecățile morale;
- explorează diferențele dintre sexe;
- devin mult mai conștienți de ei ca persoane fiind interesați în a stabili relații de prietenie cu alți copii;
- stabilesc legături de prietenie;
- se compară cu ceilalți copii;
- jocul "dramatic" este mult mai apropiat de realitate.

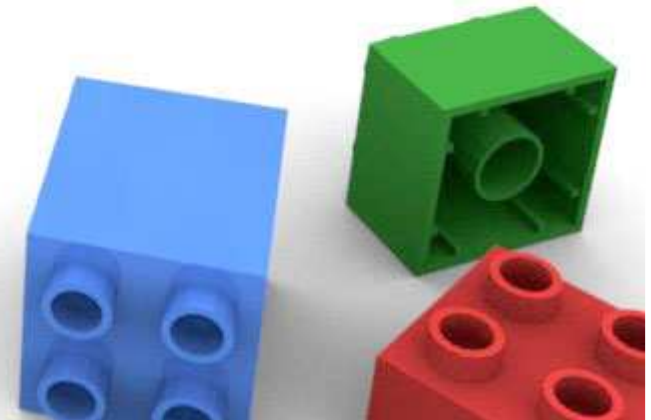
Importanța dezvoltării abilităților socio-emoționale la vârsta preșcolară

- Dezvoltarea abilităților emoționale ale copiilor este importantă:
 - pentru că ajută la stabilirea și menținerea relațiilor cu ceilalți;
 - pentru că ajută preșcolarii să se adapteze la mediul grădiniței;
 - pentru că previne apariția problemelor emoționale și de comportament.
- Dezvoltarea abilităților sociale ale copiilor este importantă:
 - pentru că reprezintă un predictor al adaptării școlare și obținerea performanțelor școlare;
 - asigură acceptarea de către ceilalți, evitarea izolării de grup și reducerea incidenței apariției problemelor comportamentale
 - asigură sănătatea emoțională a persoanei.

Construcția testelor psihologice:

- Demersul procesual de proiectare a unui test presupune parcurgerea a cinci etape (Albu, 1998; Cohen, Montague, Nathanson, Swerdlik, 1988; Murphy & Davidshofer, 1991):
 - conceptualizarea testului;
 - construirea testului;
 - aplicarea inițială a testului;
 - analiza itemilor;
 - revizuirea testului.

Teorii educaționale, dovezi empirice și programe care vizează dezvoltarea socio-emoțională a preșcolarilor:

- Necesitatea dezvoltării abilităților socio-emoționale este susținută de mai multe teorii apărute în literatura de specialitate.
 - Vîgotsky;
 - Albert Ellis;
 - Albert Bandura;
 - Weiner/Rotter;
 - Bernard.
- Importanța dezvoltării abilităților socio-emoționale de la o vârstă cât de fragedă își regăsește justificare în :
 - programele cognitiv-comportamentale elaborate pentru copii (McGinnis și Goldstein, 1990),
 - educația rațional emotivă propusă de Ellis (Knaus, 1974; Vernon, 1989)
 - Programul educațional "Da, Poți!", propus de Bernard (2002) (deja implementat și în instituțiile de învățământ preșcolar din România).

Teorii educaționale, dovezi empirice și programe care vizează dezvoltarea socio-emoțională a preșcolarilor:

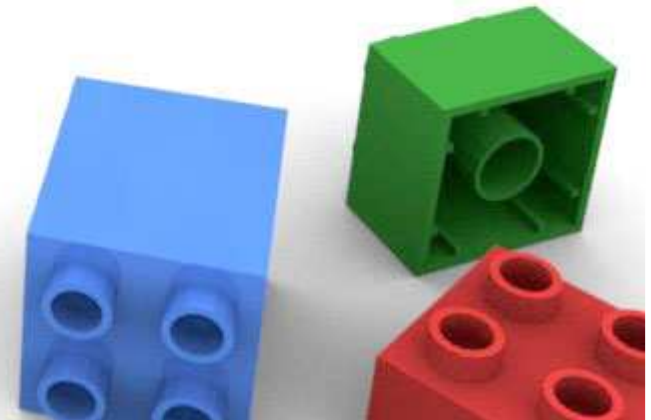
- Un raport al Centrului Național de Programe pentru Copii Mici SUA evidențiază faptul că reușita școlară este determinată de înclinațiile emoționale și sociale.
- În același raport este evidențiat faptul că aproape toți elevii cu rezultate slabe la școală nu au dezvoltate unul sau mai multe elemente ale inteligenței emoționale, indiferent dacă au sau nu probleme cognitive. În acest raport este prezentată o listă cu elementele cheie ale capacității de "a ști cum să înveți" toate relaționate direct cu inteligența emoțională: Încrederea, Curiozitatea, Intenția, Controlul de sine, Raportarea, Capacitatea de a comunica, Cooperarea (Daniel Goleman, 2005).

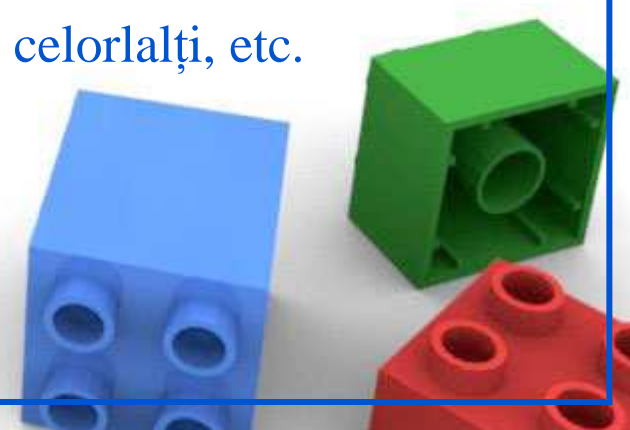
Daniel Goleman (2005, 2007) descrie ”ingredientele active” pe care trebuie să le conțină un program de prevenție (W.T. Grant Consortium, studiul despre promovarea competenței sociale din J. David Hawkins, ”Comunități cărora le pasă” Jossey-Bass, San Francisco, 1992). Cercetătorii acestui consorțiu, au ajuns la concluzia că trebuie acoperită întreaga listă a capacităților cheie interpretate ca elemente de inteligență emoțională, indiferent de problema ce necesită a fi prevenită.

Aceste capacități sunt:

- **Capacități emoționale;**
- **Capacități cognitive;**
- **Capacități comportamentale: (nonverbale, verbale)**

Capacități emoționale:	Capacități cognitive:	Capacități comportamentale:
<ul style="list-style-type: none"> -identificarea și etichetarea emoțiilor; -exprimarea emoțiilor; -evaluarea intensității; -controlul emoțiilor; -amânarea răsplății -controlarea impulsurilor; -cunoașterea diferenței dintre trăire afectivă și acțiuni; 	<ul style="list-style-type: none"> - discuțiile cu sine; - citirea și interpretarea comportamentelor sociale - folosirea pașilor pentru rezolvarea problemelor și luarea de decizii; - înțelegerea perspectivei altora; - înțelegerea normelor de comportament; - o atitudine pozitivă față de viață; - autoconștientizarea; 	<ul style="list-style-type: none"> - nonverbale: comunicarea prin contact vizual, prin expresiile feței, tonul vocii, gesturi, etc. - verbale: formularea unor cereri clare, răspunsul eficient la criticile aduse, rezistența în fața influențelor negative, ascultarea cu atenție a celorlalți, etc.

Obiectivele studiului

Obiectiv general:

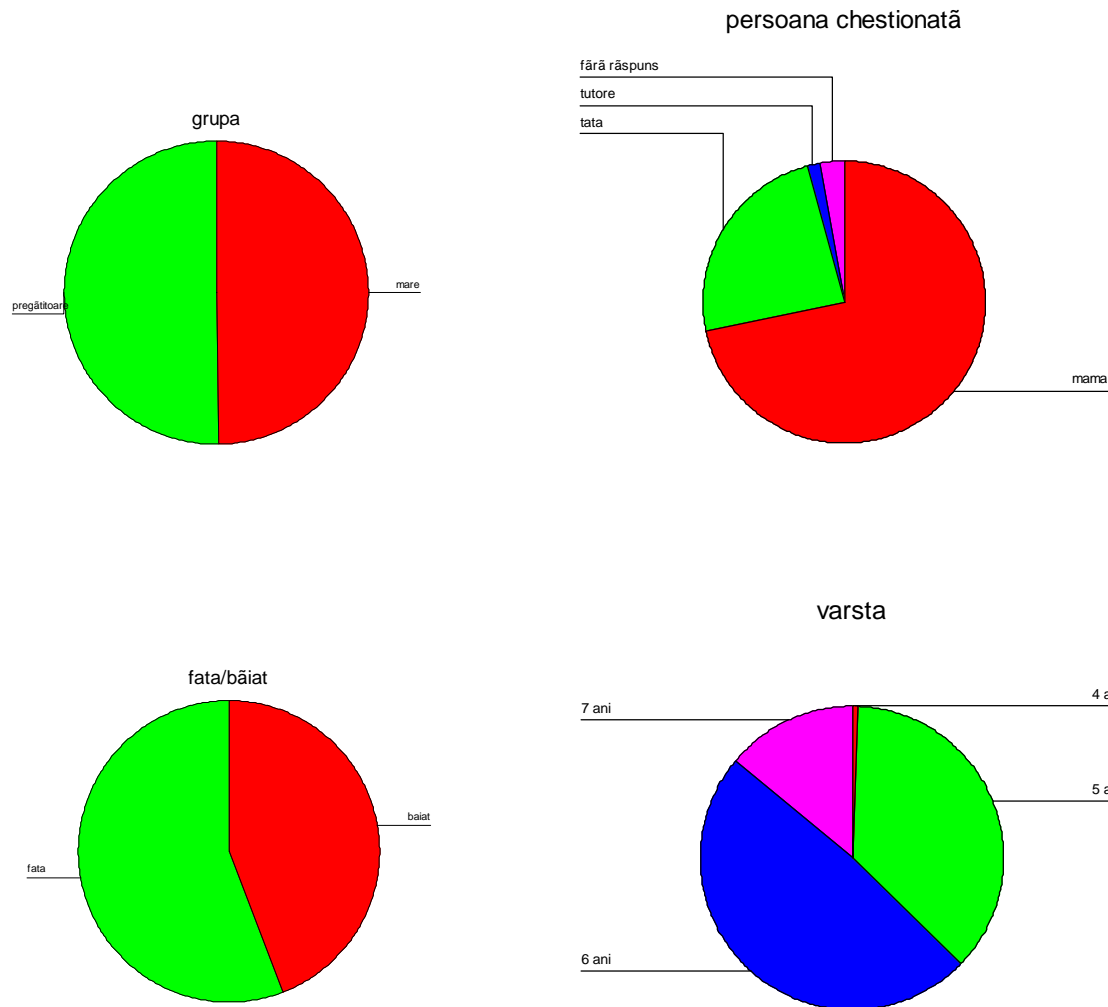
- construirea și validarea unui chestionar de evaluare a nivelului de dezvoltare psiho-socială la vârsta preșcolară mare și evaluarea nivelului de dezvoltare pe baza răspunsurilor la itemii din chestionar.

Obiective specifice:

- construirea unui chestionar de evaluare a dezvoltării psiho-sociale a copiilor de vârstă preșcolară mare;
- validarea chestionarului pe populația selectată;
- evaluarea nivelului de dezvoltare pe baza răspunsurilor la itemii din chestionar
- identificarea principalelor probleme în vederea elaborării programului de prevenție.

Metodologia cercetării

Participanți:

La acest studiu au participat 215 părinți ai copiilor din grupele mare și pregătitoare din instituțiile de învățământ preșcolar din județul Cluj :

- 49,8 % grupa mare, 50,2 % - pregătitoare
- persoanele chestionate au fost: 71,6 % mama preșcolarului, 24,2% tatăl, 1,4% tutore, 2,8% fără răspuns;
- preșcolari: 44,2 % băieți, 55,6 % fete;
- vârsta preșcolarilor: 48,8 % - 6 ani, 36,7 % - 5 ani, 14 % - 7 ani, 0,5 % - 4 ani.

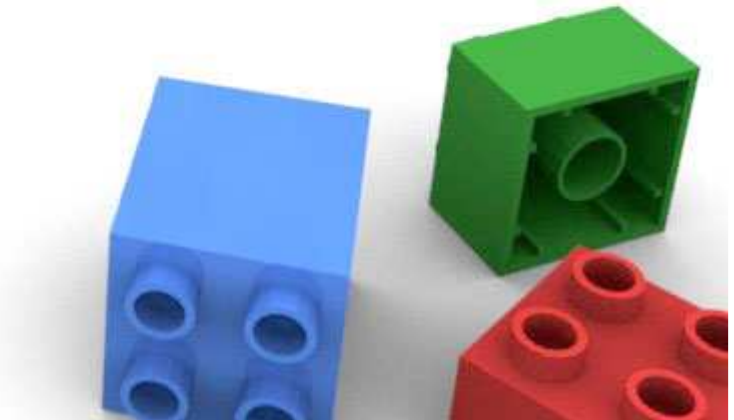

Instrumente utilizate: chestionarul „Dezvoltarea capacităților socio-emoționale la vârsta preșcolară”

Descrierea chestionarului:

S-a pornit de la cercetările prezentate de Daniel Goleman în lucrarea ”Inteligența emoțională” (2007), în care sunt capacitățile cheie relaționate cu inteligența emoțională.

- identificarea și fundamentarea elementelor de ordin teoretic și a modelului teoretic
- formularea itemilor și formarea băncii de itemi (itemii au fost formulați de către un grup de 20 de experți)
- analizarea de către același grup a itemilor considerați reprezentativi pentru domeniul de conținut.
- eliminarea itemilor care nu reflectau domeniul de conținut, care au avut aceeași semnificație, cei care nu au fost discriminativi, cei care se repetau.

Scala de măsură utilizată

- Scală Likert cu cinci trepte - pentru toate enunțurile din chestionar sunt posibile următoarele variate de răspuns: foarte rar (sau niciodată), rar, uneori, frecvent și foarte frecvent.

Cotarea chestionarului

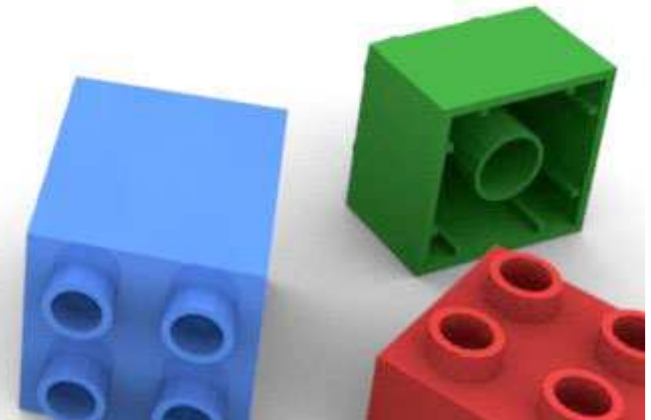
- Pentru fiecare item răspunsurile vor fi cotate astfel (exceptând itemii: 5,8,11,14,16,17,18,34 care sunt cu cotare inversă): fiecare răspuns de "foarte frecvent" este cotat cu 5 puncte și fiecare răspuns de foarte rar sau deloc cu 1 punct. Scorul pentru fiecare chestionar completat se obține însumând punctajul la toți itemii din chestionar. Acest punctaj final se va raporta la un etalon construit pe populația preșcolară, acesta fiind unul din următorii pași din această cercetare. Punctajul final al chestionarului poate cuprinde valori între 40 (scor minim) și 200 (scor maxim).

Instrucțiuni de aplicare:

- Chestionarul se va aplica individual sau în grup de către consilierul școlar din instituția de învățământ preșcolar. Nu există o limită de timp pentru completarea acestui chestionar dar se poate preciza un timp mediu de completare (15 de minute). Chestionarul este anonim.

- **Interpretarea rezultatelor** se va face prin raportarea la etalon, după ce acesta va fi construit. Înainte de această etapă, se poate considera că cu cât scorul subiectului se apropie mai tare de punctajul minim, pe fiecare capacitate sau scorul final, cu atât aceasta semnalează existența unei probleme pe respectiva dimensiune, la fel cum cu cât scorul este mai apropiat de scorul maxim, cu atât putem spune că pe respectiva dimensiune nu există probleme. O diferențiere mai clară și interpretările aferente scorurilor, vor putea fi stabilite în momentul stabilirii etalonului pe populație.

Detalierea chestionarului:

- **Capacități emoționale:** itemii 1-18:
- **Capacități cognitive:** itemii 19-31
- **Capacități comportamentale:** itemii 32-40

Itemii “**Informații generale**” – sunt itemii prin care se culeg informații referitoare la preșcolari (vârsta, data nașterii, sex, grădinița, localitatea, grupa) și “**Alte informații:** (data completării chestionarului, relația dvs cu copilul: mama/tata/tutore).

Procedură:

Chestionarele au fost aplicate de către consilierul școlar din instituție, individual, la părinții preșcolarilor din grupele mare și pregătitoare.

Rezultatele cercetării:

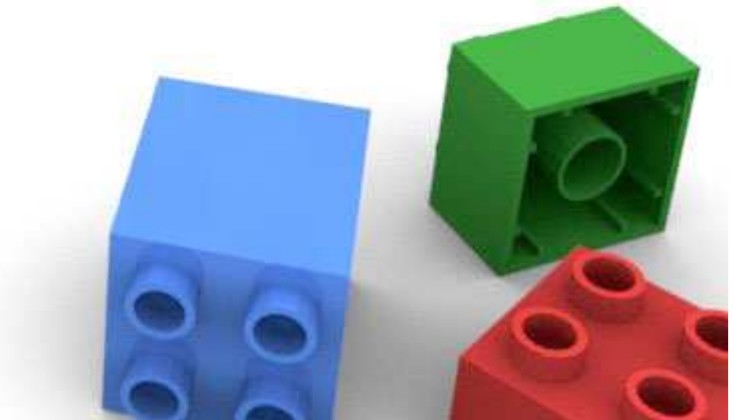
- Analiza și interpretarea statistică a rezultatelor s-a realizat prin intermediul programului SPSS 10.0 for Windows.
- Pentru realizarea obiectivelor urmărite s-a efectuat **analiza de itemi** și analiza distribuției datelor.

Am urmărit demonstrarea faptului că itemii chestionarului, sunt astfel formulați încât se referă la dezvoltarea capacităților-cheie relaționate cu inteligența emoțională. Dacă această condiție este întrunită, atunci itemii ar trebui să aibă o variabilitate comună, având o anumită relație unii cu alții, pe de o parte, dar și o relație cu scorul global al chestionarului, pe de altă parte.

Această calitate a unui test se numește consistență internă și este întrunită atunci când fiecare dintre itemii care îl compun este relevant în raport cu dimensiunea psihică vizată de instrument.

- Am calculat valoarea indicelui Cronbach alfa și am obținut valoarea de 0,80. O scală, pentru a fi considerată consistentă, trebuie să atingă o valoare a indicelui *Cronbach alfa* cât mai aproape de 1, nivelul de 0.70 fiind acceptat, prin convenție, ca prag minim; astfel scala este considerată consistentă.
- Din analiza distribuției datelor și a parametrilor tendinței centrale am observat următoarele:
 - nivelul dezvoltării capacităților emoționale, pornind de la răspunsurile oferite de părinți, sunt la un nivel mediu - ridicat, exceptând "Controlul stimulilor" și "Amânarea răsplății" care, în viziunea părinților, se află la un nivel mediu;
 - la nivelul capacităților cognitive și comportamentale nu au fost identificate probleme;

Concluzii:

Acest studiu reprezintă prima etapă din programul „Dezvoltarea socio-emoțională a copiilor de vârstă preșcolară” care va fi finalizat în iunie 2011. Programul are ca **obiectiv general** asigurarea unei dezvoltări socio-emoționale optime la copiii de vârstă preșcolară (grupa de vârstă 5-7 ani), obiectivele specifice fiind particularizate în:

- **Elaborarea și validarea unui chestionar** de identificare a nivelului de dezvoltare a capacităților-cheie direct relaționate cu inteligența emoțională;
- **Identificarea nivelului de dezvoltare** la grupa de vârstă aleasă;
- **Elaborarea unui program de opțional cu activități** care au ca scop:
 - - Asigurarea unei dezvoltări optime a competențelor socio-emoționale prin elaborarea unor activități care au ca scop optimizarea dezvoltării;
 - - Intervenții destinate reducerii factorilor care influențează negativ dezvoltarea socio-emoțională a preșcolarilor și prevenirea apariției problemelor de natură emoțională/comportamentală;
- **Aplicarea programului.**

- **Beneficiarii direcți** ai programului sunt preșcolarii din instituțiile de învățământ preșcolar din județul Cluj, **beneficiarii indirecti** fiind educatoarele, consilierii școlari și părinții acestor copii.

Activități planificate în cadrul programului sunt:

1. Elaborarea chestionarului: „Dezvoltarea socio-emoțională la vârsta preșcolară”, aplicarea și analiza datelor obținute în urma aplicării.

2. Elaborarea unui program de opțional cu activități care au ca scop:

- asigurarea unei dezvoltări optime a competențelor socio-emoționale prin elaborarea unor activități care au ca scop optimizarea dezvoltării;

- intervenții destinate reducerii factorilor care influențează negativ dezvoltarea socio-emoțională a preșcolarilor și prevenirea apariției problemelor de natură emoțională/comportamentală;

4. Derularea acestor activități

5. Monitorizarea și evaluarea rezultatelor obținute

Următoarele etape vor consta în:

- reaplicarea chestionarului;
- identificarea principalelor coordonate vs. probleme ale dezvoltării socio-emoționale după etapa de reaplicare (revalidare);
- elaborarea activităților propuse
- derularea acestor activități;
- elaborarea și validarea unui chestionar adresat cadrelor didactice pornind de la aceleași fundamentare teoretică.

